

CityM pakket

**creatieve, innovatieve en
overdraagbare methoden
voor het opleiden van leraren
en opleidingspersoneel**

Vertaling voor Nederland en België

Inhoud

Inleiding	3
CityM criteria voor het selecteren van good practices	9
Korte presentatie van CityM	10
Overzicht van gemeenschappelijke doelstellingen, beleidsverklaringen en resultaten van het "E&T-werkprogramma"	12
Nuttige links	18

– druk oktober 2011 –

Inleiding

Dit materiaal is ontwikkeld als onderdeel van het CityM project (Creatieve, innovatieve en overdraagbare methoden voor de lerarenopleiding en -nascholing, 2010-2012), uitgevoerd door een netwerk van 13 Nationale Agentschappen uit 12 landen. Het is gebaseerd op de evaluatie van LLP projectresultaten en een analyse van hun relevantie in termen van creativiteit, innovatie en overdraagbaarheid naar studenten en docenten uit de lerarenopleiding. We beginnen met een verduidelijking van deze kernbegrippen en hun relevantie voor projectresultaten. Een eenduidig begrip van deze concepten is niet gemakkelijk en probleemloos. Verschillende definities kunnen verschillende aspecten van creativiteit en innovatie benadrukken en hun afhankelijkheid van de context (waaronder de waarden en normatieve verplichtingen van de evaluator) is vaak moeilijk te vertalen naar algemeen toepasbare omschrijvingen. We proberen niet om veelomvattende definities te formuleren, maar gemeenschappelijke elementen aan te geven die in de meeste discussies over het onderwerp voorkomen.

Creativiteit en innovatie zijn met elkaar verbonden en het is niet mogelijk ze los van elkaar te definiëren. Ze hebben betrekking op individuele capaciteiten die culturele, organisatorische, technische en interpersoonlijke vaardigheden en waarden overstijgen. Kritisch denken en de capaciteit om het eigen leerproces te sturen, zijn hier essentiële onderdelen van. Creativiteit staat aan de basis van innovatie. Het innovatieproces is essentieel voor duurzame ontwikkeling. Waar creativiteit refereert aan "het proces van het genereren van ideeën, uitdrukkingen en vormen, die in essentie kennis kunnen vergroten en kunnen leiden tot nieuwe manieren om de kennis te gebruiken", is innovatie "het succesvol realiseren van nieuwe ideeën" (EC voorstel voor een Besluit van het Europees Parlement en van de Raad betreffende het Europese Jaar van Creativiteit en Innovatie, 2009- memorie van toelichting).

Overdraagbaarheid verwijst naar de mogelijkheid om projectresultaten over te dragen naar nieuwe doelgroepen en/of nieuwe domeinen (bijvoorbeeld van het volwassenenonderwijs naar het hoger beroepsonderwijs).

Het opleidings- en trainingsbeleid heeft een duidelijke invloed op de manier waarop leerlingen verschillende competenties verwerven en deze creatief gebruiken, evenals op de mate van openheid voor verandering en innovatie. In het Europese raamwerk van kerncompetenties (2006), waarin acht competenties worden geïntroduceerd die in het bijzonder moeten worden nagestreefd door onderwijssystemen, zijn "het leren leren", "sociale en burgerlijke competenties", "initiatief en ondernemerschap" en "culturele expressie en bewustzijn" voorbeelden van capaciteiten die bijdragen aan het ontwikkelen van creativiteit en innovatie. Het voortgangsrapport van Onderwijs en Training 2010 (Raad van de Europese Unie, 2010) heeft deze competenties specifiek bestempeld als bijzonder relevant, niet alleen voor de kwaliteit van leerresultaten, maar ook voor sociale en professionele betrokkenheid.

Hoewel creativiteit vaak wordt geassocieerd met artistieke creatie, is het essentieel voor alle aspecten van menselijke kennis en expressie, van techniek tot economie en van ethiek tot natuurwetenschappen. Ondernemerschap en economische duurzaamheid leunen sterk op creatieve benaderingen die ondersteund worden door wettelijke en institutionele regelingen (bijvoorbeeld het intellectueel eigendomsrecht). Creatief denken en probleemoplossen zijn net zo essentieel in economische en sociale als in artistieke gebieden.

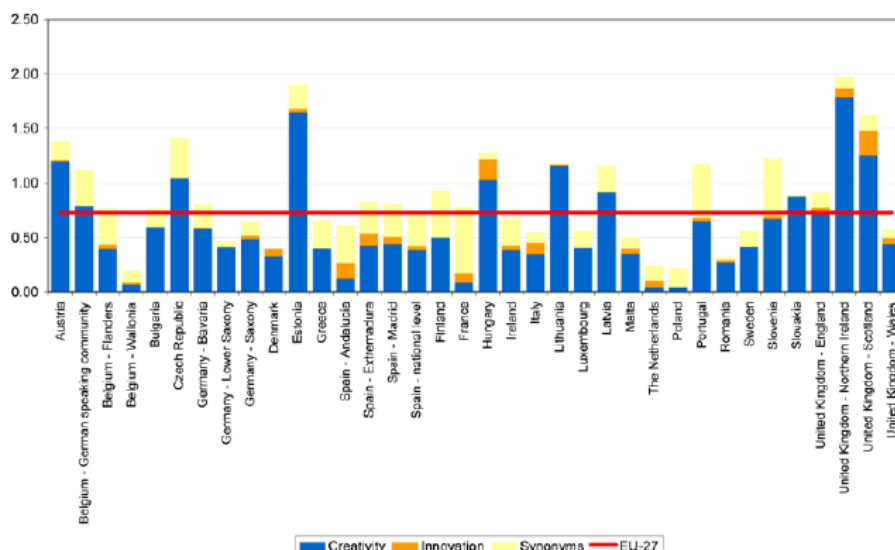
De Europese Raad benadrukte in maart 2007 de rol van onderwijs en training bij het verhogen van creativiteit en innovatie, toen het concept van de "kennisdriehoek" werd geïntroduceerd, bestaande uit onderwijs, onderzoek en innovatie. In een poging om "uitdagingen te overwinnen door bewustwording te stimuleren, informatie over good practice uit te dragen, onderzoek, creativiteit en innovatie te stimuleren en beleidsdiscussie en -verandering te bevorderen", werd het jaar 2009 uitgeroepen tot het Europees Jaar van Innovatie en Creativiteit. (EC voorstel voor een Besluit van het Europees Parlement en de Raad betreffende het Europees Jaar van Creativiteit en Innovatie, 2009 - memorie van toelichting).

Het idee was om acties op Europees-, nationaal en lokaal niveau te combineren en om het betrekken van verschillende belanghebbenden in het debat te bevorderen.

Europese lidstaten en regio's zijn vrij heterogeen, niet alleen wat betreft deelname aan leerprocessen en de kwaliteit van leerresultaten in het kader van een leven lang leren, maar ook wat betreft hun inspanningen om creatief denken en innovatieve benaderingen als onderdeel van hun formele onderwijs te bevorderen. Het is van groot belang om onderwijs te richten op creativiteit, innovatie en ondernemerschap (Europese Commissie, 2010b). Beleidsmaatregelen op nationaal niveau moeten "leraren stimuleren om hun positie als facilitator van het leerproces en bevorderaar van creativiteit te ontwikkelen en ondersteuning bieden aan lerarenopleidingen (PABO), bij het inspelen op nieuwe eisen binnen het onderwijs. Tegelijkertijd wordt erkend dat het bieden van een vruchtbare bodem voor creatieve vaardigheden en attitudes binnen scholen niet kan zonder de ondersteuning van een organisatiecultuur die creativiteit en een innovatie bevorderende omgeving in het algemeen, omarmt". (Auteurs van het Slotrapport Creatief Leren en Innovatief Onderwijzen over het Onderzoek naar Creativiteit en Innovatie in Onderwijs binnen de EU-lidstaten): Romina Cachia, Anusca Ferrari, Kirsti Almutka and Yves Punie, 2010).

Figure 1: Relative occurrence of Creativity, Innovation and their synonyms in school curricula in Europe (EU27)

Daarnaast heeft de Europa 2020-strategie verscheidene initiatieven als vlaggeschip gelanceerd, zoals "Innovatie Unie", "Nieuwe Vaardigheden voor Nieuwe Banen", "Jeugd in Beweging" en "Digitale Agenda". Zij benoemen creativiteit en innovatie expliciet als te ontwikkelen kernvaardigheden. Het bevorderen van creativiteit, innovatie en ondernemerschap op alle niveaus van onderwijs en training is één van de vier strategische doelstellingen van Europees onderwijs en Training 2020 (Raad van de Europese Unie, 2009b).

*

In de context van Europese projecten op het vlak van onderwijs en opleiding hebben creativiteit en innovatie betrekking op de wijze waarop projectresultaten de huidige situatie kunnen veranderen richting gewenste resultaten, op manieren die kunnen worden gekarakteriseerd als onconventioneel, out-of-the-box, nieuw en onverwacht. Ze trekken op verschillende manieren en in verschillende mate, huidige handwijzen in twijfel en openen de deur voor nieuwe mogelijkheden. Ze verbreden het perspectief door een nieuwe zienswijze te tonen, nieuwe wegen bloot te leggen die leiden tot gewenste resultaten of zelfs het opnieuw plaatsen en uitbreiden van oorspronkelijke doelstellingen, om nieuwe ontwikkelingen mee te nemen.

CityM is gericht op de behoefte om de opleiding van leraren en opleiders te verbeteren, aangezien ze een essentiële factor zijn in het bereiken van "hoogstaande leerresultaten" (EC Communicatie, 2007). De resultaten van verscheidene internationale enquêtes (PISA, TIMSS) en analyses van het functioneren van onderwijssystemen (vooral McKinsey's 'How the world's best-performing school systems come out on top' [Hoe de beste schoolsystemen van de wereld aan de top komen], 2007) tonen aan dat kwaliteit van onderwijspersoneel essentieel is voor de kwaliteit en het functioneren van onderwijssystemen. Het onderzoek van McKinsey richtte zich op 25 schoolsystemen, waaronder tien van de best functionerende, en analyseerde de gemeenschappelijke noemers en hoe ze erin slaagden leerresultaten te verbeteren. "De ervaringen van de best functionerende onderwijssystemen suggereren dat drie zaken het meest van belang zijn: (1) ervoor zorgen dat de juiste mensen leraar worden, (2) deze mensen

ontwikkelen tot effectieve leraren en, (3) waarborgen dat het systeem in staat is de best mogelijke instructie voor ieder kind te bieden".

In de context van CityM, moet "methode" breed worden gezien, zodat het iedere vorm omvat van aanpak, werkwijze, techniek enzovoort, gericht op het helpen van leraren en opleidingspersoneel bij het verwerven van nieuwe vaardigheden en competenties. Deze nieuwe vaardigheden en competenties betreffen niet alleen vak- en pedagogische kennis, maar moeten uitwaaien naar nieuwe kennis, competenties en vaardigheden waardoor opleidingspersoneel en leraren zich kunnen aanpassen aan de veranderende eisen van de kennismaatschappij. Dus, volgens de "Algemene Europese Principes voor Competenties en Kwalificaties van Leraren" en volgens de Communicatie van de Commissie aan de Raad en het Europees Parlement "De Kwaliteit van PABO-onderwijs Verbeteren", moeten leraren en opleidingspersoneel in staat zijn om:

- Te werken met anderen: dit wil zeggen omgaan met multiculturele klassen; sociale betrokkenheid bevorderen; leerlingen helpen zich te ontwikkelen tot autonome leerlingen; de behoeften van leerlingen te identificeren en te reageren door een breed scala aan leerstrategieën;
- Te werken met kennis, technologie en informatie: ICT integreren in het leerproces en het onderwijzen en in hun eigen continue professionele ontwikkeling; het resultaat van innovatie en onderzoek te verwerken in het lesgeven.
- Te werken met en binnen de samenleving: het ontwikkelen van leiderschap, leidinggevende en ondernemerskwaliteiten, met oog op verhoogde autonomie van scholen; het leggen van verbanden tussen onderwijsdocenten, leraren, de werkomgeving, de bredere gemeenschap; het ontwikkelen van nieuwe vaardigheden (i.e. projectschrijven) waardoor ze kunnen deelnemen aan mobiliteit en Europese samenwerkingsprojecten.

Het pakket is het hoofdproduct van CityM en de meeste projectactiviteiten zijn bedoeld om een bijdrage aan dit materiaal te leveren. Het is bedoeld als een inventarisatie van projectresultaten die een duidelijke toegevoegde waarde hebben in termen van creativiteit, innovatie of overdraagbaarheid. De hier verzamelde methoden zijn ontwikkeld en/of toegepast binnen een breed scala aan leeromgevingen. Bovendien overwonnen ze verschillende

obstakels die in een of meerdere nationale omgevingen als belangrijk worden gezien. Wat ze gemeen hebben, is de nadruk op het trainen van leraren of opleidingspersoneel.

Het selecteren van voorbeelden van good practice voor het pakket is gebeurd in opeenvolgende stappen en behelsde verschillende soorten evaluaties en het raadplegen van verschillende soorten belanghebbenden.

- De eerste stap was een initiële selectie door de Nationale Agentschappen op basis van de compendia met de goedgekeurde projecten. Voor gedecentraliseerde projecten voerde ieder NA deze stap uit voor het eigen land en voor een ander toegewezen land (dat niet werd vertegenwoordigd in het CityM partnerschap). Voor gecentraliseerde projecten werd de selectie uitgevoerd door de coördinator, gebruik makend van de projectomschrijvingen in de EACEA-compendia.
Het doel was om een voorselectie te maken van projecten die thematisch relevant zijn voor de doelstellingen van CityM.
- De tweede stap omvatte alle projecten uit de voorselectie van de eerste fase. Ze werden uitgenodigd een online enquête in te vullen (september - november 2010) en meer gedetailleerde informatie te geven over hun projectresultaten, evenals een zelfevaluatie van hun creatief, innovatief en overdraagbaarheidspotentieel. Ongeveer 210 projecten hebben de enquête ingevuld en opgestuurd.
- In de derde stap evalueerden de Nationale Agentschappen de respons op basis van kwaliteitscriteria waarbij zowel kwantitatieve gegevens (bijvoorbeeld het aantal talen waarin het projectmateriaal beschikbaar is) als kwalitatieve indicatoren (bijvoorbeeld hoe relevant het project is voor de geïdentificeerde nationale/regionale prioriteiten) werden gewogen. De lijst van criteria voor het selecteren van good practice (hieronder gegeven) is het resultaat van een uitgebreid debat met de CityM-projectpartners. Projectcoördinatoren, beleidsmakers en experts op gebied van onderwijs en training waren tevens betrokken bij dit debat tijdens de seminars georganiseerd in Polen, Zweden en het Verenigd Koninkrijk in maart 2011.
- In de vierde stap bekeken de partners van CityM de resultaten van de evaluatie uit de derde fase en stelden gezamenlijk een lijst op van hoofdonderwerpen, die deze projecten groepeerde. De bespreking van

deze hoofdonderwerpen begon tijdens de seminars in maart 2011. In september 2011 werd er overeenstemming bereikt over de uiteindelijke lijst van de geselecteerde projecten.

CityM criteria voor het selecteren van good practices

Resultaten & impact

- de behoefte aan nieuwe/verbeterde onderwijstools of -methoden is overtuigend;
- de projectresultaten komen tegemoet aan de behoeften van de doelgroep(en);
- er is bewijs voor het feit dat het project een significante impact had op doelgroepen op institutioneel, lokaal, regionaal, nationaal of Europees niveau;
- de resultaten hebben een impact op het vlak van vaardigheden en competenties van leraren/opleiders;
- andere relevante factoren.

Innovatie & creativiteit

- bevordering van zelfreflectie in het leerproces van leraren/opleiders;
- bevordering van het gezamenlijke of wederkerige leerproces tussen leraren/opleiders;
- integratie van verschillende sectoren/domeinen/disciplines of het overdragen van methoden tussen verschillende gebieden;
- het vermogen om het leerproces en de -strategieën aan te passen aan de behoeften en de context van verschillende leergroepen;
- mogelijkheden voor professionele ontwikkeling binnen een informele en non-formele context;
- het gebruik van nieuwe technologieën voor het bieden van creatieve oplossingen;
- overige relevante factoren, bijvoorbeeld: nieuwe creatieve processen in de continue professionele/persoonlijke ontwikkeling, het vermogen om ruimte voor creativiteit in samenwerkingsverbanden te creëren, het vermogen om relevante kennis voor de eigen context en behoeften op te bouwen enzovoort .

Overdraagbaarheid

- er is overtuigend potentieel voor of bewijs van overdracht van projectresultaten naar andere groepen/ belanghebbenden/ contexten/ sectoren/ onderwerpen/ ontwikkelgebieden enzovoort ;
- er zijn stappen ondernomen (of gepland) om overdracht naar andere contexten of doelgroepen mogelijk te maken nadat de EU-subsidie wegvalt;
- toegankelijkheid van resultaten/producten (toegankelijkheid, kosten, beschikbaarheid in verschillende talen, beschikbaarheid op verschillende platforms enzovoort);
- overige relevante factoren - bijvoorbeeld de verschillende contexten waar overdraagbaarheid betrekking op heeft (formeel/informeel) en verschillende niveaus van leren (primair, secundair, tertiair, wetenschappelijk) in verhouding tot de context waarbinnen de resultaten werden ontwikkeld.

Korte presentatie van CityM

CityM (Creatieve, Innovatieve en Overdraagbare Methodes voor het Trainen van Leraren en Opleidingspersoneel) is een thematisch monitoringsproject gesubsidieerd door de Europese Commissie. Het is gericht op het verbeteren van de zichtbaarheid en exploitatie van LLP-projectresultaten die methoden/methodologieën ontwikkelen voor lerarenopleiding en -nascholing. Het richt zich in het bijzonder op creatieve en innovatieve methodes die een hoge mate van overdraagbaarheid met zich meebrengen.

De Europese Commissie (EC) introduceerde thematische samenwerking als een middel om Nationale Agentschappen te stimuleren om samen te werken rond onderwijs en opleiding en om de impact van projecten binnen het Lifelong Learning Programme (LLP) [Programma Een Leven Lang Leren] te verhogen. Er zijn verschillende thematische projecten die gezamenlijk worden betaald door de EC en de deelnemende Nationale Agentschappen en die zijn gericht op de prioriteitsgebieden binnen een leven lang leren (meer informatie op www.city-m.eu). CityM richt zich op de lerarenopleiding en -nascholing.

Het belangrijkste aandachtspunt waar CityM zich op richt is de behoefte aan verbetering van het opleiden van leraren, aangezien "leraren, trainers, ander opleidingspersoneel en begeleidings- en sociale diensten, evenals de kwaliteit van schoolleiderschap, kernfactoren zijn in het behalen van hoogstaande leerresultaten" (EC Communicatie, 2007). Het project loopt tussen januari 2010 en mei 2012 en omvat een samenwerking van 13 Nationale Agentschappen, die het LLP implementeren (Oostenrijk, België (VI), Cyprus, Denemarken, Duitsland (PAAD), Litouwen, Nederland, Noorwegen, Polen, Roemenie, Zweden, Verenigd Koninkrijk Ecorys en Verenigd Koninkrijk British Council).

Zodoende richten projectactiviteiten zich op de volgende prioriteiten:

- Het opstellen van een inventaris van Comenius-, Grundtvig- en Leonardo da Vinci- projecten (ge(de)centraliseerd), het aanspreken van stakeholders in onderwijs en vorming, zowel in het schoolonderwijs, de beroepsopleiding als de volwasseneneducatie;
- Het op basis van deze inventarisatie identificeren van een reeks van good practices betreffende creatieve en overdraagbare methoden voor het opleiden en nascholen van leraren en opleidingspersoneel;
- Het samenstellen van een pakket dat dieper ingaat op de gekozen best practices (creatieve en overdraagbare methoden). Het pakket is niet alleen bedoeld als inventarisatie van good practices, maar dient ook voor het bieden van zoveel mogelijk relevante informatie aan leraren en nascholingspersoneel, teneinde
  - A. hen te ondersteunen in hun continue ontwikkeling;
  - B. ervoor te zorgen dat het project meer eindgebruikers bereikt en zo de resultaten optimaal benut worden;
- De te leren en vanuit deze projecten over te dragen lessen benoemen en suggesties en aanbevelingen formuleren voor nationale en Europese-beleidsmakers met het oog op een betere integratie van projectresultaten in beleidsontwikkelingen en leerprocessen.

Zodoende richt CityM zich op een verscheidenheid aan belanghebbenden, met name leraren, docenten in de volwasseneneducatie, het schoolonderwijs en de beroepsopleiding; opleiders en adviseurs, vertegenwoordigers van opleidings- en onderzoeksinstituten, alsmede nationale, regionale en lokale beleidsmakers op het gebied van onderwijs en opleiding.

Overzicht van gemeenschappelijke doelstellingen, beleidsverklaringen en resultaten van het "E&T-werkprogramma"

Monika Held

Gedurende het laatste decennium is het opleiden van leraren een belangrijk onderdeel geworden van het Europese onderwijsbeleid. De Europese Raad legde in Lissabon in maart 2000, de nadruk op de cruciale rol van onderwijs in een kenniseconomie en riep de Lidstaten op om 'stappen te ondernemen om mobiliteitsobstakels voor leraren weg te nemen en kwaliteitsvolle leerkrachten aan te trekken'. Sindsdien hebben groepen deskundigen, groepsstudieclusters en de Raad van de Europese Unie zich intensief bezig gehouden met de lerarenopleiding en -nascholing op Europees-niveau. In de werkprogramma's die de EU-ministers van Onderwijs hebben gelanceerd in 2001 voor het behalen van de Lissabon-doelstellingen - namelijk het Werkprogramma Onderwijs en Training 2010 (E&T 2010), en haar opvolger, het Strategisch Raamwerk voor Europese Samenwerking op gebied van Onderwijs en Training (E&T 2020) - is vanaf het prille begin de kernrol van leraren en opleiders in het bewerkstelligen van hoogstaande onderwijs- en trainingssystemen onderkend. In dit kader werken Lidstaten en de Europese Commissie nauw samen om de normen van onderwijs en opleiding voor leraren te verbeteren.

Dit gebeurde via:

1. uitwisseling van informatie, 'groepsstudie'-activiteiten en werk van deskundigen;
2. conclusies van de Raad van de EU;
3. promotie van Onderwijs voor Leraren in het Programma Een Leven Lang Leren;
4. het Verspreidingsproject "City-M".

1. Uitwisselen van informatie, 'groepsstudie'-activiteiten en werk van deskundigen

Allereerst faciliteert het E&T-werkprogramma het uitwisselen van informatie en ervaringen tussen deskundigen en beleidsmakers. Een groep deskundigen van de Lidstaten komt regelmatig samen om gezamenlijke uitdagingen op gebied van de lerarenopleiding en -nascholing te bespreken en om goede praktijkvoorbeelden (good practices) te delen. Dit heeft in het begin geleid tot het opstellen en valideren van een kerndocument door de vertegenwoordigers van alle Lidstaten en belanghebbenden: "Algemene Europese Principes voor Competenties en Kwalificaties van Leraren". De Europese principes belichten het lerarenvak als een vak waarvoor hoge kwalificaties nodig zijn, een vak geplaatst in de context van een leven lang leren, een mobiel vak en een vak gebaseerd op samenwerkingsverbanden tussen scholen, vormings- en opleidingsorganisaties enerzijds en de buitenwereld anderzijds, namelijk de werkomgeving en het maatschappelijk gebeuren.

Vanaf 2006 hebben er in verschillende landen "peer learning activities" (PLA's) [groepsstudies] plaatsgevonden. In eerste instantie binnen de cluster "Leraren en Opleiders" en vanaf 2010 binnen de thematische werkgroep "Professionele Ontwikkeling van Leraren". Het doel van PLA's is om effectieve beleidsmaatregelen te formuleren, gebaseerd op een vergelijking van de aanpak van verschillende landen en de analyse van onderzoeksresultaten. Vanuit deze activiteiten zijn tot nu toe voor de volgende thema's beleidsconclusies getrokken:

- continue professionele ontwikkeling van leraren;
- scholen als gemeenschappen waarbinnen zowel leraren als leerlingen leren;
- leraren voorbereiden op het lesgeven aan multiculturele klassen;
- effectieve relaties tussen scholen en opleidingsinstellingen voor leraren;
- instroom van beginnende leerkrachten;
- schoolleiderschap voor leren;
- het vak van lerarendocent binnen Europa.

Er is een subcluster "Teachers and Opleiders in Vocational Education and Training" (VET) [Leraren en Opleiders in Beroepsonderwijs en Training] opgericht onder het algemene groepsstudiecluster 'Leraren en Opleiders', waarbinnen samen met vertegenwoordigers van de Lidstaten, de instellingen CEDEFOP en de "European Training Foundation (ETF) [Europese Trainingsstichting] de krachten bundelen. Het subcluster richtte zich op het vinden van oplossingen voor gemeenschappelijke problemen en het in kaart brengen van nieuwe strategieën voor het ontwikkelen en wijzigen van het VET-systeem. Er hebben voor de volgende thema's groepsstudies plaatsgevonden:

- het professionaliseren van leraren en opleiders in VET;
- validatie van informeel leren voor leraren en opleiders in VET;
- samenwerkingsverbanden tussen scholen en bedrijven - de rol van leraren en opleiders in VET;
- leraren in VET als katalysator voor verandering richting de autonomie van scholen in VET.

Al deze groepsstudies hebben beleidsaanbevelingen geproduceerd. De uitkomst is meegenomen door de EU-ministers van Onderwijs bij het bepalen van verdere maatregelen en vormt de achtergrond van de Beleidsconclusies in de Raad van de Europese Unie.

Een waardevol resultaat van een van de groepsstudies is het handboek "Induction Programmes for Beginning Teachers: the Handbook for Policymakers" [Inductieprogramma's voor beginnende leraren: het handboek voor beleidsmakers] (2010). Het handboek bevat praktische informatie voor beleidsmakers en uitvoerders over het ontwikkelen van gestructureerde inductieprogramma's voor alle nieuwe leraren. Het bevat voorbeelden van maatregelen die kunnen worden getroffen voor het implementeren of verbeteren van dergelijke programma's.

Daarnaast heeft het Finse Instituut voor Educatief Onderzoek (Universiteit van Jyväskylä), binnen het raamwerk van het E&T werkprogramma, een studie samengesteld over de curricula van de Lerarenopleiding binnen Europese lidstaten. Het onderzoek "Teacher Education Curricula in the EU" [Curricula voor Onderwijs voor Leraren in de EU] (2009) is gepubliceerd op de website van de Europese Commissie (zie onderstaande lijst van nuttige links). De resultaten van alle activiteiten binnen het werkprogramma E&T 2010 en het strategische raamwerk E&T 2020 zijn te vinden op de website

"Knowledge Systems for Lifelong Learning" [Kennissystemen voor een leven lang leren] (zie onderstaande lijst van nuttige links).

2. Conclusies van de Raad van de EU

In overeenstemming met de resultaten van de activiteiten binnen het E&T Werkprogramma, hebben de Europese ministers van Onderwijs overeenstemming bereikt over de doelstellingen en principes van het opleiden van leraren in de volgende Conclusies van de Raad de Europese Unie:

- Conclusie van de Raad van 15 november 2007 over het opleggen van kwaliteit van onderwijs voor leraren;
- Conclusie van de Raad van 21 november 2008 over het voorbereiden van jonge mensen op de 21ste eeuw: een agenda voor Europese samenwerking in scholen;
- Conclusie van de Raad van 26 november 2009 over de professionele ontwikkeling van leraren en schoolleiders.

In deze conclusies benadrukken de Europese ministers van Onderwijs het feit dat kennis, vaardigheden en betrokkenheid van leraren, evenals de kwaliteit van schoolleiderschap, de meest essentiële factoren zijn bij het bereiken van hoogstaande onderwijsprogramma's. Onderwijsprogramma's voor leraren worden gezien als kernfactoren bij het voorbereiden van leraren en schoolleiders op het uitvoeren van hun verantwoordelijkheden en bij het waarborgen van hun continue professionele ontwikkeling.

De ministers duiden op de vele sociale, culturele, economische en technische veranderingen in de maatschappij, die nieuwe eisen introduceren binnen het onderwijs. De druk op leraren evolueert en groeit; hun rol is significant aan het veranderen. Het is dus van belang dat systemen voor de lerarenopleiding en -nascholing alle leraren in staat stellen om de competenties en vaardigheden die ze nodig hebben te ontwikkelen en hen gedurende hun hele carrière toegang te verlenen tot de benodigde ondersteuning. In deze snel veranderende wereld moet het opleiden en ontwikkelen van leraren een coherent continuüm zijn, vanaf het initiële onderwijs voor leraren, tot inductie en professionele ontwikkeling.

De EU-ministers van Onderwijs hebben een aantal prioriteiten in kaart gebracht voor het verbeteren van de kwaliteit van onderwijssystemen voor leraren in Europa. Er moet vooral actie worden ondernomen om te zorgen dat:

- initieel onderwijs, vroege carrièreondersteuning en verdere professionalisering worden gecoördineerd, coherent zijn, beschikken over de juiste middelen en de kwaliteit ervan wordt gewaarborgd;
- alle beginnende leraren gedurende de eerste jaren van hun carrière (de inductiefase) professionele en persoonlijke ondersteuning krijgen;
- praktische onderwijscompetenties worden verbeterd, waardoor leraren in staat zijn vakgerelateerde kerncompetenties te onderwijzen en effectief te functioneren in heterogene klassen;
- professionele kernwaarden en attitudes zoals reflectie, autonoom leren en samenwerking worden aangemoedigd;
- de werving en selectie effectiever wordt zodat Lidstaten de beste kandidaten voor het onderwijs kunnen aantrekken en behouden, en het onderwijs een aantrekkelijke carrièremogelijkheid wordt neergezet;
- professionele ontwikkelingsprogramma's voor leraren, aangepast aan de behoeften en gestaafd op de praktijk relevant zijn;
- leraren en schoolleiders aangemoedigd worden en in staat gesteld om deel te nemen aan verdere professionele nascholing en pedagogisch onderzoek;
- leraren aangemoedigd worden en in staat gesteld om deel te nemen aan uitwisselings- en mobiliteitsschema's en netwerken.

De Conclusies van de Raad zijn te vinden op de website van de Europese Commissie over onderwijs voor leraren (zie onderstaande lijst van nuttige links).

3. Promotie van Onderwijs voor Leraren in het Programma Een Leven Lang Leren

Een van de prioriteiten zoals gedefinieerd door de EU-ministers van Onderwijs, is om meer grootschalige deelname van leraren, schoolleiders en lerarendocenten aan transnationale mobiliteitsschema's,

samenwerkingsverbanden en projecten zoals in het leven geroepen onder de Gemeenschapsprogramma's, te bevorderen. Het Programma Een Leven Lang Leren, met name de acties onder het Comenius-programma, biedt een pakket van maatregelen gericht op het verbeteren van de kwaliteit van training voor leraren:

- De acties Comenius/Grundtvig-In-Service-Training helpen leraren (of ander onderwijspersoneel) hun professionele competenties te verbeteren, via een gestructureerde nascholingscursus in het buitenland; en/of non-formele activiteiten zoals jobshadowing, het volgen van conferenties enzovoort .
- De acties Comenius/Grundtvig-Assistantships helpen (toekomstige) leraren hun vaardigheden te ontwikkelen door gedurende negen maanden te werken als assistent in scholen/organisaties uit de volwasseneneducatie in het buitenland;
- De acties Comenius/Grundtvig/Leonardo da Vinci-Partnerships en Leerpartnerschappen ondersteunen ontwikkelingsprojecten voor scholen/organisaties uit de volwasseneneducatie en de beroepsopleiding en het uitwisselen van ervaringen tussen leraren/opleiders;
- de actie Comenius Regio Partnerships bevordert gezamenlijke activiteiten tussen lokale en regionale onderwijsautoriteiten.
- De acties Comenius/Grundtvig-Multilaterale Projecten en -Netwerken ondersteunen Europese samenwerking bij het ontwikkelen van innovatieve pedagogische benaderingen of curricula en (enkel bij Comenius) bij het bieden van mobiliteitsschema's in training voor leraren.

4. Het Verspreidingsproject "City-M"

CityM (Creatieve, Innovatieve en Overdraagbare Methoden in het Trainen van Leraren en Opleidingspersoneel) is ontworpen om de zichtbaarheid en exploitatie van LLP-projectresultaten die methoden/methodologieën voor het opleiden van leraren en opleidingspersoneel ontwikkelen, te helpen

vergroten. Het richt zich in het bijzonder op creatieve en innovatieve methoden die een hoge mate van overdraagbaarheid kennen. CityM is een thematisch monitoringsproject, in het leven geroepen door en onder direct toezicht van de Europese Commissie, DG Onderwijs en Cultuur. Het loopt gedurende twee jaar (januari 2010 - januari 2012) en omvat een samenwerkingsverband tussen 13 Nationale Agentschappen bij het implementeren van het Programma Een Leven Lang Leren (Oostenrijk, België (VI), Cyprus, Denemarken, Duitsland (PAD), Litouwen, Nederland, Noorwegen, Polen, Roemenië, Zweden, UK Acorys en UK British Council).

Nuttige links

- De website van de Europese Commissie over onderwijs voor leraren met beleidsdocumenten http://ec.europa.eu/education/school-education/doc832_en.htm
- De website "Knowledge System for Lifelong Learning" [Kennissystemen voor een leven lang leren] met informatie over de activiteiten met betrekking tot training van leraren in het werkprogramma E&T 2020 <http://www.kslll.net/MutualLearning2020/clusterDetails.cfm?id=19>
- De website van de Europese Commissie over het COMENIUS-programma: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/doc84_en.htm
- De website van de Europese Commissie over het GRUNDTVIG-programma:
  - http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc58_en.htm en http://ec.europa.eu/education/grundtvig/doc2150_en.htm
- met onder meer studies als 'ALPINE: Adult learning professions' (2008) over de karakteristieken van opleiders/leraren in de volwassenenvorming en 'Key competences for adult learning professionals (2010)' over de competenties waarover een leraar/opleider in de volwasseneneducatie zou moeten beschikken.